

A HATVANI ZSINAGÓGA THE SYNAGOGUE OF HATVAN

 Hatvan gazdasági fejlődése hozta, hogy a XIX. század második felétől mind többen választották lakóhelyül az addig szüntiszta katolikus várost, így megjelentek az izraelita vallásúak is. 1885-ig a hatvani közösség a gyöngyösi hitközség alárendeltségébe tartozott, de növekvő számukat és gazdasági erejüket bizonyította, hogy 1876-ban nekifogtak zsinagógájuk építéséhez. Elkészülte után, 1885-ben önállóvá vált a neológ (kongresszusi) irányzatot követő hatvani hitközség. A vallási életükkel kapcsolatos rituális fürdőjük a Madách utcában működött. A Chewra Kadischa szentegyletük 1881-ben alakult meg, 1890-től pedig már a Nőegylet is rendszeres összejöveteleket tartott. 1897-től 1906-ig Fürth Ferenc, majd utána 1944-ig, deportálásáig dr. Adler Vilmos volt a közösség rabbija.

A hatvani zsidóság 1910-ben volt a legnagyobb létszámú, 867 fővel az akkori népesség több mint 7 százaléka tartozott ide. Önálló iskolájuk volt, a helyi Talmud-Tóra Iskola egy fő tanítót alkalmazott. Az I. világháborúban 95 hatvani izraelita katonáskodott, közülük 17-en estek el. Létszámuk a történelem viharaiban folyamatosan csökkent, egyrészt az elmagyarosodás, a kikeresztelkedés, majd a zsidó törvények okán az elvándorlás miatt.

A II. világháborús népiirtásban elhurcolták a helyi közösség tagjait, és több mint 450-en a gázkamrákban lelték halálukat. Maroknyi csoportjuk visszatért szülőhelyére, de a háborús harcok során találatot kapott zsinagógájukat már nem tudták újjáépíteni. Napjainkban az izraelita vallás követői helyi szinten szervezett formában működő közösséget nem alkotnak.

(152.) A Verbóczy utcában 1876–1885 között felépített zsinagóga képe látható. Az épület elkészülte után vált ki a gyöngyösi hitközségből a hatvani, melyet akkoriban háromtagú elnökség irányított Lippe Vilmos elnök vezetésével.
The picture of the synagogue, which was erected in the former Verbóczy Street between 1876 and 1885. After it had been finished, the community of Hatvan became independent and was directed by a presidium with Vilmos Lippe on the top.

 Due to the economic development of Hatvan, more and more people settled in the former pure catholic town from the second half of 19th century, including Israelites too. Their community was a subordinate one to that of Gyöngyös until 1885. However, they started to build their synagogue in 1876, proving their growing number and economic power. In 1885, after the synagogue had been finished, the neologian community of Hatvan became independent. They had their ritual bath in Madách Street which played a part in their religious practice. Their Chewra Kadischa („holy society”) was set up in 1881, and their women's association started to work in 1890. The rabbi was Ferenc Fürth between 1897 and 1906, and then Vilmos Adler until 1944 when he was deported.

The Israelite community was the largest in 1910 with

867 people representing more than 7% of the population. They had a separate school; the local Talmud-Torah School employed one teacher. During the World War I 95 Israelites of Hatvan served as soldiers of whom 17 fell in battle. Their number was decreasing in the tempests of the history due partly to magyarization, segregation, and then the migration after the laws against the Jews were introduced.

During World War II the members of the local community were deported of whom more than 450 people died in the gas-chambers. Only some of them returned to their place of birth, but they were not able to reconstruct the synagogue damaged in the war. These days the Israelites have no organized community in town.

A hatvani zsinagóga

Adler Vilmos rabbi

 (153.) A zsinagóga tervezőjének és kivitelezőjének nevét nem ismerjük. Azt viszont megőrizték a jegyzőkönyvek, hogy építéséhez a Deutsch-család mellett a város képviselő-testülete is hozzájárult. Az épület Adler Vilmos rabbi irányításával felújították és kibővítették, majd – mint ezen a lapon is látható – 1918–22 között a homlokzatát is átalakították. A XX. század elején a helyi zsidóság a második legnagyobb létszámú vallási közösség volt Hatvanban.

 Though the designer and the constructor of the synagogue are unknown, it was recorded in the reports that the Deutsch Family and the body of representatives had contributed to the construction. The building was renovated and enlarged under the direction of rabbi Vilmos Adler, and then the façade was reconstructed between 1918 and 1922. The Jewish community was the second largest one in town at the beginning of 20th century.

A még évtizedekig álló épület további sorsáról e két fényképfelvétel tudósít. A II. világháborút követően a lepusztult épület évekig elhagyatottan állt. A földhivatali nyilvántartás szerint 1381/1957. szám alatt vétel jogcímén a tulajdonjogot bejegyezték a Hatvan Városi Tanács VB. javára. Majd 53/1958. sz. feljegyzés szerint a Hatvani Cukorgyár Célgazdasága lett a tulajdonos. Az épületet 1966. július 4-én kelt szerződés alapján megvásárolta a Hatvan és Vidéke Körzeti Földművelésügyi Osztály, amely később az épület felső harmadát visszabontatta, és az épület külső homlokzatát is átépítette. A Hatvanas utcával szemben lévő volt zsinagóga megmaradt részét előbb raktárnak, majd irodának használták. Napjainkban egy biztosítótársaság kirendeltsége székel itt.